

Sygn. akt I CSK 563/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Firmy Remontowo-Budowlanej F.
Spółki z o.o. w upadłości likwidacyjnej w R.
przeciwko B. K.

o zapłatę, ewentualnie o wydanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 lipca 2016 r.,
skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 23 kwietnia 2015 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w punktach I, III i IV (pierwszym, trzecim i czwartym) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania;**

2. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej rozstrzygnięcia w punkcie II (drugim) zaskarżonego wyroku;
3. pozostawia Sądowi Apelacyjnemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód - Syndyk masy upadłości Firmy Remontowo-Budowlanej „F.” sp. z o.o. (w upadłości likwidacyjnej) domagał się od pozwanej B. K. kwoty 115 920 zł z odsetkami, ewentualnie nakazanie stronie pozwanej wydania wspomnianej masie upadłości pojazdu osobowego, bliżej oznaczonego w pozwie. Powód wyjaśniał, że po sprzedaniu przez pozwanego samochodu stronie pozwanej przed ogłoszeniem upadłości do masy upadłości nie wpłynęła cena sprzedaży tego samochodu w wysokości objętej pozwem.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

W dniu 31 grudnia 2011 r. upadły zbył pozwanej samochód Volvo XC60 za kwotę 115 900 zł. Samochód ten został wcześniej przewłaszczony (w dniu 15 listopada 2011 r.) na rzecz Agencji Rozwoju Regionalnego (ARR) dla zabezpieczenia pożyczki pieniężnej udzielonej przez Agencję sprzedającemu (upadłemu). W dniu 23 stycznia 2012 r. pozwana przełała na rachunek tej Agencji (pożyczkodawcy) cenę samochodu. Po spłacie tej pożyczki samochód został wydany kupującemu (pозwanej). W dniu 13 marca 2012 r. ogłoszono upadłość likwidacyjną Firmy „F.” sp. z o.o. i syndyk masy upadłości wezwał pozwaną do uiszczenia ceny samochodu (115 920 zł). Pozwana broniła się twierdzeniem, że cena samochodu została już uiszczona w wyniku spłaty pożyczki pieniężnej strony powodowej wobec Agencji.

Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione. Sąd ten przyjął za wiarygodne twierdzenie pozwanej, że strony umowy sprzedaży uzgodniły, iż zapłata ceny samochodu nastąpi na rzecz wspomnianej Agencji. Oznacza to, że pozwana wywiązała się z obowiązku zapłaty ceny wynikającego z umowy sprzedaży. Powód nie podnosił kwestii skuteczności prawnej umowy sprzedaży z dnia 31 grudnia 2011 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2012 r., poz. 112 ze zm.; cyt. - „p.u.n.”), nie wskazywał na bezskuteczność tej sprzedaży wobec masy upadłości (art. 127 i 128 p.u.n.), nie sformułował także zarzutu wynikającego z art. 77 ust. 2 p.u.n. Nie może zatem domagać się zapłaty ceny za samochód.

Apelacja powoda została uwzględniona i Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i nakazał pozwanej wydanie masie upadłości pojazdu osobowego w terminie do dnia 23 maja 2015 r.; oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Sąd Apelacyjny zaznaczył, że Sąd Okręgowy pominął w ustaleniach fakt ogłoszenia upadłości likwidacyjnej przez sprzedającego. Powód nie był zobowiązany podać w pozwie podstawy prawnej roszczenia, wystarczyło samo przytoczenie jego podstawy faktycznej (art. 187 § 2 k.p.c.). Rekonstruuując stan faktyczny sprawy, Sąd Apelacyjny stwierdził m.in. to, że w dniu 23 stycznia 2012 r. na rachunek bankowy Agencji wpłynęła cena samochodu, a Agencja w piśmie z dnia 24 stycznia 2012 r., adresowanym do upadłego, potwierdziła dokonaną wpłatę stanowiącą zarazem spłatę pożyczki (k. 16 akt sprawy).

Faktura obejmująca cenę samochodu, wystawiona w związku z umową sprzedaży z dnia 15 listopada 2011 r., nie została przez pozwaną (kupującą) uiszczona. Sprzedany samochód znajduje się we władaniu strony pozwanej, na którą - jako właściciela - został wystawiony dowód rejestracyjny. W dniu 8 sierpnia 2014 r. pozwana, uważając się za wierzyciela powoda w wyniku spłacenia jego pożyczki, złożyła oświadczenie o potrąceniu tej wierzytelności z wierzytelnością stanowiącą cenę samochodu (k. 114 akt sprawy).

Oceniając roszczenia powoda w świetle postanowień art. 128 i 134 ust. 1 p.u.n., Sąd Okręgowy stwierdził, że wystąpiły przewidziane w art. 128 p.u.n. przesłanki uznania umowy sprzedaży za nieskuteczną ex lege wobec masy upadłości.

Nie miała znaczenia dla skuteczności roszczenia powoda spłata pożyczki pieniężnej przez pozwaną, zaciągniętej przez sprzedawcę samochodu wobec Agencji. Z chwilą ogłoszenia upadłości samochód Volvo stałby się własnością dającego pożyczkę po zachowaniu procedury określonej w przepisach prawa upadłościowego. Wydanie do masy korzyści uzyskanej z bezskutecznej czynności prawnej (umowy sprzedaży) powinno nastąpić w naturze (art. 134 ust. 1 p.u.n.).

W skardze kasacyjnej pozwanej podniesiono zarzuty naruszenia art. 134 ust. 1 p.u.n.; art. 128 p.u.n. w zw. z art. 132 w zw. z art. 131 p.u.n. i w zw. z art. 189 k.p.c. w zw. z art. 207 k.c., 217 k.p.c.; art. 93 p.u.n. i art. 382 § 2 k.c. w zw. z art. 391 k.p.c. Skarżąca wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości

i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Z treści skargi kasacyjnej pozwanej wynika, że zaskarżyła ona cały wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 23 kwietnia 2015 r., a więc także rozstrzygnięcie zawarte w jego pkt II, obejmujące oddalenie apelacji strony powodowej i odnoszące się do zapłaty ceny samochodu osobowego z odpowiednimi odsetkami ustawowymi (zob. s. 1 i 9 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Jeżeli weźmie się pod uwagę ostatecznie określoną podstawę faktyczną roszczenia strony powodowej i jej kwalifikację prawną (zob. pkt 2 uzasadnienia wyroku), należy stwierdzić, że pozwana nie miała jednak interesu prawnego (gravamen) w zaskarżeniu rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji w tym zakresie. Należało zatem odrzucić skargę kasacyjną pozwanej w tej części (pkt II zaskarżonego wyroku).

2. Należy podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego dotyczące ostatecznego określenia podstawy faktycznej dochodzonego przez syndyka roszczenia (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c) i przyjętej kwalifikacji prawnej tego roszczenia. Z akt sprawy wynika, że żądanie syndyka mogło być oceniane z punktu widzenia przepisów art. 128 i 134 ust. 1 p.u.n. Już w pozwie przytoczono okoliczności sformułowania pierwotnego żądania powoda w postaci zapłaty ceny samochodu i ewentualnego żądania o wydanie tego samochodu w związku z zawarciem umowy sprzedaży w terminie 6 miesięcy od chwili złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości przez upadłego (sprzedającego). Zapłata lub ewentualne wydanie samochodu miały nastąpić do masy upadłości po ogłoszeniu upadłości likwidacyjnej upadłego przedsiębiorcy. W piśmie z dnia 7 lipca 2014 r. powód w polemice z pozwaną na sformułowany przez nią zarzut przedawnienia (art. 132 ust. 3 p.u.n.), wyraźnie odwołał się do przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. (k. 98 akt sprawy). W protokole rozprawy z dnia 23 kwietnia 2015 r. pełnomocnik powoda wyraźnie stwierdził, że umowa sprzedaży samochodu jest bezskuteczna z mocy ustawy na podstawie art. 128 p.u.n. (k. 167 v akt sprawy).

3. Nietrudno zauważyć, że oba Sądy meriti orzekały na podstawie odmiennego, ustalonego przez siebie stanu faktycznego. Sąd Okręgowy analizował

bliżej treść umowy sprzedaży samochodu osobowego pozwanej i ustalił, że pozwana przejęła dług sprzedającego (upadłego) wynikający z umowy pożyczki udzielonej temu upadłemu przez Agencję Rozwoju Regionalnego. Co więcej, dokonując spłaty pożyczki pożyczkodawcy (Agencji) pozwana wywiązała się równocześnie z obowiązku zapłaty ceny nabytego samochodu. W stosunku pożyczki taka zapłata potraktowana została przez Agencję jako spłata pożyczki upadłego (k. 16 akt sprawy). Tymczasem Sąd Apelacyjny stwierdził, że „nie ma znaczenia, iż ostatecznie w dniu 23 stycznia 2012 r. kwota pożyczki została zwrócona dającemu pożyczkę przez małżonków B. i A. J. z ich rachunku bankowego”. Faktura obejmująca cenę samochodu nie została bowiem przez pozwaną kupującą) ostatecznie zapłacona, a skoro na dzień wydania wyroku pozwana nadal posiada sporny samochód osobowy, uzasadnione było nakazanie wydania tego samochodu do masy upadłości na podstawie art. 134 ust. 1 p.u.n.

Zasadnicze rozbieżności w zakresie ustaleń faktycznych obu Sądów meriti, a także kategoryczne stwierdzenie Sądu Apelacyjnego (sprzeczne z wyraźnym stanowiskiem pozwanej reprezentowanym w toku postępowania) o tym, że stan faktyczny został ustalony o „niekwestionowany pod względem treści materiał dowodowy” (s. 5 uzasadnienia zaskarżonego wyroku), prowadzą do wniosku o przedwczesnym jednak zastosowaniu przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 128 w zw. z art. 134 ust. 1 p.u.n. do oceny zasadności zgłoszonego przez powoda roszczenia. Oznacza to, że trafny okazał się zarzut naruszenia art. 134 ust. 1 p.u.n., w którym przedwcześnie - bez wyjaśnienia bliżej ostatecznej treści stosunku prawnego łączącego upadłego z pozwaną - nakazano wydanie przez pozwaną do masy samochodu kupionego przez nią na podstawie umowy sprzedaży z dnia 31 grudnia 2011 r. Zarzut ten okazał się wystarczający dla uchylenia zaskarżonego rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego zawartego w pkt I wyroku i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

jw

eb